

se je igrala Kukuljevićeva igra „Juran in Zofija“, ki je bila prva hrvaška drama.

Zagrebska primadona gospodična Šughova je za letos angaževana za dvorno gledališče v Darmstadtu, prva baletna plesalka Vojačkova pa v Prago.

OSRO

Dositaj Obradović. Srbski narod se pripravlja k praznovanju stoletnice smrti svojega slovstvenega prvobuditelja Dositaja Obradovića. Ko so po padcu Carigrada l. 1553. Turki razbili zadnje ostanke srbske samostalnosti, je tudi srbsko slovstvo skoraj popolnoma prenehalo. Nekaj časa je še živel na južnem Ogrskem in po sosednjih deželah, kamor so se zatekli srbski begunci. Obenem z zunanjim obsegom je propadalo srbsko slovstvo tudi po vsebini in po jeziku.

Ko so nastali z oslavljenjem turškega jarma novi pozikusi, oživeti srbsko slovstvo, so si pisatelji izbrali napačno pot. Vrnili so se po vsebini k bizantinskim vzorom, v jeziku so pa skušali očistiti cerkveno-slovanski jezik in ga vpeljati v splošno slovstvo. Pod vplivom bizantske retorike so pa strašno pačili cerkveno slovenščino in naredili iz nje neki okoren in nerazumljiv umeten produkt.

Prvi, ki se je pod vplivom takrat po Evropi se šireče romantične struje vrnil k živi narodni govorici in započel moderno srbsko slovstvo, je bil Dositaj Obradović. Njegovo življenje je bilo burno in nemirno. Rojen je bil l. 1744. in krščen na ime Dimitrij. Čitanje pobožnih knjig je vzbudilo v njem željo po svetem življenju in po izobrazbi.

Gnan od strasne žeje po prosveti, je vstopil v samostan na Fruški gori v Sremu, kjer je bilo zadnje pribežališče srbske prosvete. Tu je dobil samostansko ime Dositaj. Kmalu se je pa prepričal, da se od menihov ne bo mogel ničesar več naučiti. Nato je zopet zapustil samostan in pobegnil s še enim tovarišem v Zagreb, kjer je hotel obiskovati solo. Ker ga pa niso hoteli sprejeti, je odšel v Dalmacijo, se družil z narodom in proučeval njegovo življenje in potrebe. Tu je poučeval otroke, napisal svojo prvo knjigo, prevod govorov sv. Janeza Zlatoustega, zvan pod imenom „Dositajeve Bukvice“. Iz Dalmacije je šel na Sveto Goro, kjer pa tudi ni našel učitelja, kakršnega si je želel. Napotil se je torej v Smirno. Tu je ostal tri leta, dokler se ni pričela rusko-turška vojska. Potem je šel čez Albanijo, kjer je ostal leto dni in odtod na otok Krk. Tu je čital grške in latinske pisatelje. S Krfa je šel čez Benetke in Trst zopet v Dalmacijo, kjer je nadaljeval „Bukvice“. Iz Dalmacije je šel na Dunaj, kjer je ostal šest let. Tu je učil otroke latinsko in grško, sam se je pa naučil francoščine, nemščine in laščine. Potem je šel v Halle na Nemško, kjer se je na vseučilišču vpisal v bogoslovje in modroslovje. L. 1783. je odpotoval v Lipsko, kjer je hotel dati natisniti svoje „Svete“, a je moral opustiti svoj načrt, ker mu je zmanjkalo denarja. Potem je potoval še v Pariz, London, na Rusko in na Poljsko. Koncem življenja je prišel l. 1807. na Srbsko, kjer je poučeval Karadjorgjeve sinove, se trudil za prosveto in zasnoval veliko solo, iz katere se je nedavno razvilo vseučilišče. L. 1811. je bil imenovan predstojnikom srbske prosvete (naučnim ministrom), a je kmalu nato umrl dne 26. marca 1811.

Leta 1783. je izšla njegova avtobiografija „Život i priklučeniija Dimitrija Obradovića“, prvi del. S to knjigo se začena moderno srbsko slovstvo. Drugi del je izšel l. 1788. Pisal je pod vplivom Göthejevega Wertherja, Wielanda in Richardsona. Dalje je izdal l. 1788. „Ezopove basni“ (po La Fontainu in Lessingu), „Sovete zdravago razuma“ l. 1794., polemiške članke: „Pravoreci“ in „Odgovor Serafim“, „Etika

ili filozofija naravoučiteljna po sistemu profesora Soavi“ (1803), „Sobranje raznih naravoučiteljnih veščej“ 1793), drugi del tega spisa je izdal P. Solarić l. 1818. pod naslovom „Mezimac“. Prevedel je Lessingovo šaloigro „Damon“, pridigo nemškega protestantskega pridigarja Jurija J. Colikofera: „Slovo poučitelno“ (1789) in spesnil „Pesna na vzjatije Bjelgrada“ in „Pesna o izbavljenju Srbije“ (1794) ter „Pesna na insurekciju Serbianom“.

Priprave za prireditev stoletnice njegove smrti je prevzela „Srbska književna zadruga“ in obeta se, da bo prirejena na veliko skalo, kakor tak mož zasluži.

Björnstjerne Björnson. Dne 22. aprila letošnjega leta je umrl pisatelj svetovne slave, eden največjih norveških veleumov, vrstnik in nasprotnik Ibsenov, Björnstjerne Björnson. Njegovo ime je postalo znano po širokem svetu in zlasti med Slovani v zadnjem času posebno še raditega, ker je tako neustrašeno nastopal za zatiranje slovanske narode. L. 1907. je napisal v nemškem časopisu „März“ in v francoskem „Courier Européen“ ostre članke zoper zloglasno „madžarsko svobodo“.

Rodil se je Björnstjerne Björnson v samotni vasi Kvikne l. 1832. kot sin protestantskega pridigarja kmetskega rodu. Že kot dijak je pisal drame in se prizadeval, da bi strl danski vpliv na norveškem odru in ustvaril norveško gledališko umetnost, kar se mu je tudi posrečilo.

L. 1856. se je udeležil velikega dijaškega shoda v Upsali, kjer so se zbrali skandinavski dijaki k boju za svojo narodno individualnost in zapisali na svojo zastavo besedo „skandinavizem“.

Glediško vprašanje in dijaško gibanje sta bila glavna dogodka, ki sta v mladosti vplivala na Björnsöna in določila smer njegovemu delovanju. Sedel je in napisal v štirinajstih dneh svojo prvo tiskano dramo „Med bitvami“. Predmet ji je vzlet iz norveške preteklosti, iz časov zagonetnega kralja Sverreja. Malo poprej je priobčil malo povest iz kmetskega življenja „Nevarna svoboda“. Boj med dolžnostjo in med željo po svobodi je njen predmet.

„Med bitvami“ je prva moderna norveška drama, ki je potem, nadaljevana od Björnsöna, Ibsena, Knuta Hamsuna, Amalije Skram, Arneja Garborga in drugih, nastopila zmago-slavno pot po vsem svetu. Potem je napisal še istega leta „Synnove Solbakken“ in dramo „Halte-Hulda“. Ta dela so imela velik vpliv na norveško slovstvo in njegovo ime je takoj zaslovelo. Potem je sledilo več krasnih povesti iz kmetskega življenja: „Ribičeva hči“, „Pot zaročencev“ itd.

Nato je prevzel za Ibsenom vodstvo norveškega gledališča v Bergenu od l. 1857.—1859. in od 1865.—1867. Med leti 1860 in 1863 je potoval po tujini, čez Kodanj v Monakovo, na Dunaj, v Rim, kjer je ostal eno leto. Potem je obiskal Florenco in Benetke ter ostal nekaj časa v Monakovem. Med leti 1858 in 1864 je pisal večinoma drame. „Halte Hulda“ je napisana še pod vplivom vladajoče romantike. Vendar veje iz nje divji duh norveške preteklosti iz časov „sage“. V Rimu je napisal l. 1861. dramo „Kralj Sverre“, v kateri se zrcali politički boj med demokrati in konservativci, ki je vrel takrat na Norveškem, prenešen nazaj v davno minule čase. „Sigurt Slembe“ ima za predmet zopet norveško zgodovino XIII. stoletja. Sledila je drama „Marija Stuart na Škotskem“. Obe drami stojita na verskem stališču in imata za predmet izpokorjenega grešnika.

Ko se je vrnil v domovino, je bil sprejet z velikimi ovacijami in je začel svoje delovanje s predavanji o Mihal Angelu in o Sikstinski kapeli. Potem je napisal dramo „Nova zaročenca“. Nato se je zopet vrnil k zgodovinskemu predmetu ter je napisal „Sigurd, jeru-